

BİR MÜHENDİS KADININ YAŞADIKLARI, HISSETTİKLERİ

İnşaat Mühendisi Gülru YILDIZ

İlkokul ve ortaokul hayatımda çok çalışkan ve başarılı bir öğrenciydim. Lise bir ve ikinci sınıfı babamın tayini nedeniyle Almanya'da okudum. Almanya'da da yine çok başarılı bir öğrenci oldum ve Alman hükümeti bana karşılıksız öğrenim bursu verdi. Ailem lise ve üniversite eğitimimi Almanya'da tek başıma sürdürmemi söz konusu bile etmedi. Bunu onları kınamak için de yazmıyorum. Lise son sınıfta tekrar Ankara'ya döndük ve ben Ankara'da liseyi bitirdim.

Mimar olmak istiyordum. Üniversite sınavlarında ilk tercihim ODTÜ Mimarlık idi. Ben iki yıl yurt dışında okurken bizim lise müfredatında okutulan bazı dersleri kaçırmıştım. Uzun lafın kısıası Mimarlığa değil İnşaat Mühendisliği'ne girdim. Öğrendiğimde yine de sevinmiştim. Erkeklerin çoğunlukta olduğu bir bölümde okuyacak, daha sonra da iş hayatında kendimi gösterebilecektim.

Böylece üniversite dönemi başladı. Hemen 12 Eylül sonrası dönemde okuduğum için üniversitede herhangi bir faaliyete izin verilmiyordu. Öğrenciler derslerinden başka hiçbir konuyla ilgilenmiyorlardı, ya da ben öyle algıladım. Üniversite ortamını hiç sevmedim; ben de müthiş bir hayal kırıklığı yarattı. Üniversite dönemi de böylece bitti. O yıllarda mühendislik eğitiminde toplumsal cinsiyet kavramı ile ilgili düşünmüyordum. Şu an

birçok kadın öğrencinin de düşündüğü gibi her iki cins için fırsatların eşit, adaletin var olduğunu inancım tamdı. Benim tek düşüncem çok çalışıp çok başarılı olup kadın erkek tüm "rakiplerin" önünde olmaktı.

Okul bitince bir proje firmasında işe başladım. Orada sıradan bir mühendis olarak sıradan ve rutin hesaplar yapıyordum. Okul hayatımdaki başarıyı burada yakalayamamak beni şaşırtmıştı. Üstler tarafından en çok aranan mühendis olacağımı sanıyordum. İlk hayal kırıklığını ve kendime güvensizliği burada yaşadım. Yeni yeni bilgisayarlarla hesapların yapıldığı bir dönemdi. Erkek arkadaşların hepsi bu konuda benden iyiydi. Korkmadan bilgisayarları kurcalıyorlar ve birşeyler yapıyorlar, ben de onları uzaktan izliyor ve bana öğretildiği kadarını alıyordum. Sürekli ya bir hata yaparsam korkusunu yaşıyordum. Daha sonra yapılan birçok çalışmadan öğrendim ki kadın mühendislik öğrencileri her tür alet kullanımında ve soru sorma konusunda kendilerine güvensizlik yaşıyorlar. Üniversitede asistanlık sınavı açılınca hemen akademisyenliğe karar verdim.

Bu arada evlendim. Asistanlık süresinde pratiklerin hiç adilâne olmadığını gördüm. Tez öğrencileri akademisyenler tarafından siyasi görüşlerine göre tercih ediliyorlardı. Bazı öğrenciler hiç tez yapmadan

"yüksek lisans" derecesi alıyorlardı. Artık ben de ben galiba "mühendislik" yapamayacağım görüşü oluşmaya başlamıştı. Yüksek lisans tezimde de çok uğraşıyordum, danışmanım hiç yardımcı olmuyordu. Ben bu olumsuzlukları kişisel başarısızlık olarak yorumlamaya başlamıştım. Artık mühendislik bana göre değilmiş noktasından kadınlara uygun değilmiş noktasına gelmiştim. Akademiyi, birçok özel şirketi gözlemliyor ve kadınların yükselmediklerini görüyordum; bu durumu kadınların mühendisliğe yakın olmamaları diye yorumluyordum.

Akademik ortamı da sevmemiş, iş değiştirmeye karar vermiştim. Bir yabancı şirkette maddi olarak çok iyi olanaklarla (kamu kuruluşundaki bir mühendisin maaşının yaklaşık üç buçuk katı bir ücret veriyorlardı) iş bulmama rağmen, kendime olan güvensizliğimden işi kabul etmedim. Kamu kuruluşlarında çalışmak kolay olur diye DSİ'de çalışmaya başladım. Çocuk doğururum, çocuğuma çok vakit ayırırım gibi düşüncelerim oluştu. Artık ben bu meslekte başarılı olamayacağıma karar vermiştim, bu alan erkeklerin alanıydı. Bu dönemde kızım doğdu. Bu arada eşim doktorasını yapıyor, çalıştığı işte çok başarılı işler çıkıyordu. Ben çocukla ve evle ilgili tüm sorumluluğu üstlenmeye hazırdım, nasılsa işim hafifti. "Devlet Dairesi"nde

çalışıyordum. Fakat bu modeli de içten içe bir türlü benimseyemiyordum.

Derken doksanlı yıllar ANAP dönemine geldik. Bazı yatırımcı kuruluşlarda zaten var olan sistem su yüzüne çıktı ve Özal'ın memurları işlerini bilmeye başladılar. Bu dönemde bana hemen hiç iş verilmedi ve "Devlet Dairesi" tabiri ile yaklaşık on yıl sürgün hayatı yaşadım. Sürekli kitap okuyarak vakit geçirmeye çalışıyordum, çok yıkıcı bir dönemdi. Bu arada oğlum doğdu. Ben iki çocuğumun "iyi" anneleri olmuş, emekliliğime ne kadar kaldı hesapları yapmaya başlamıştım. Kendimi de berbat hissediyordum, bir türlü üzerime aldığım ve çevrenin de tamamen desteklediği rol modelini benimseyemiyordum.

Bu dönemde resim yapmaya başladım. Resim beni tekrar hayata bağladı. Çok yoğun

resim çalıştım. Sürekli de okuyordum. "Kadın" üzerine çok okumaya başladım ve ODTÜ Kadın Çalışmaları Bölümü ile tanıştım. Bu bölüme kırk yaşında öğrenci oldum. Feminist literatürü daha bilerek okumaya başladım. Bu bölüm bana çok şey verdi, en başta kendime güvenimi tekrar kazandırdı. Dersleri alırken mühendislik ve toplumsal cinsiyet üzerine çok okudum ve bir çalışma yaptım. Bu çalışmada birçok sorunun ortak olduğunu fakat bizim bu sorunları içselleştirip yalnız kendimize ait olduğunu düşündüğümüzü ve toplumsal cinsiyetten de bihaber olduğumuzu gördüm. Bu dönemde "mühendislik" ile de arayı düzelttim. Yardımcı tez danışmanlığı yapmaya başladım. Geçen dönem ODTÜ İnşaat'ta bir seçmeli ders vermeye başladım, öğrencilerimi çok sevdim. Birlikte baraj şantiyelerine gittik.

Şu anda iş yerimde birçok kişinin emekli olması sonucu yaşanan eleman azalması nedeniyle çok yoğun çalışıyorum. ODTÜ'de hem öğrenciliğim hem de yarı zamanlı öğretim üyeliğim devam ediyor. Hayalim: Mühendislik öğrencilerine "Toplumsal Cinsiyet ve Mühendislik" konulu bir ders okutabilmek.

Sonuç: Sorunlar yine devam ediyor ama artık ben mücadele edebiliyorum. Benim tüm yaşadıklarımın çıkardığım sonuç: Yaşadığımız sorunları kişisel algılıyoruz, başka kadınların da benzer şeyler yaşayabileceklerini düşünmüyoruz. Yalnız başımıza çözüm aradığımız için çözüm yolu bulmak çok zor oluyor. Sevdiğim bir feministin sözü ile konuyu bitireyim. "Bireysel çözümler aramanın ötesine geçildiğinde artık sessiz değildir" (Wendy Chapkis)

KADIN MATEMATİKÇİLER / ERCAN KUMCU

Elektrik - Elektronik Yüksek Mühendisi Özgür COŞAR

Matematik, birçok bilimde kullanılan temel araçlardan birisi. Elektrik Mühendisliği'nde de, özellikle kontrol gibi kimi alt gruplarında, matematiğe fazlasıyla ihtiyaç duyulur. Bu meslekte yıllar boyunca önemli çalışmalara imza atmış, adını tarihe mâl etmişler arasında kadınların sayısı hiç de az değilmiş. Ercan Kumcu'nun kitabını okuyana kadar bu gerçeğin farkında değildim.

Kitapta, 370 ile 415 yılları arasında yaşamış İskenderiyeli Hypatia'dan başlayarak kronolojik sırayla kısa hayat öyküleri verilen 113 kadın matematikçi var. Kadınların matematikle uğraşmaları Immanuel Kant gibi ünlü düşünürlerce bile yadırganmış. Kant "Madem güzel kafalarını geometriyle meşgul edecekler, sakal da bırakabilirler" demiş. 1666 yılında kurulan Fransız Bilimler Akademisi ilk kadın üyesini 1979 yılında kabul etmiş. Kadınların mücadeleleri

okula gitmeyle başlamış. Lisans eğitimlerini alabildikten sonra yüksek lisans eğitimi için uğraşmışlar yıllarca. Çoğu üniversite, yüksek lisans için kabul etmemiş kadınları. Dışardan dersler alıp gerekli koşulları sağlayanlara ise ünvan vermekte direnmişler. Nihayet doktorasını bitirenler ise bu kez iş bulmakta zorlanmış. İkinci Dünya Savaşı yıllarında kadın olmanın getirdiği zorluklar, Yahudi kadınlar için ikiye katlanmış. Aynı ek zorluklar Amerika'da yaşayan siyah tenliler için geçerli olmuş.

Kitap, kimi ilginç bilgiler de içeriyor. Hemşirelik alanındaki çalışmalarıyla tanınan Florence Nightingale, bu çalışmaları öncesinde istatistik ve matematik eğitimi almış. Ada programlama dilinin ismi İngiliz matematikçi Augusta Ada King'in analitik makinelerin programlanmasıyla ilgili çalışmalarından almış.

Tanıtım yazısını kitaptan bir alıntıyla bitireyim. Matematiğin prensi olarak adlandırılan Carl Frederich Gauss, yıllar boyu kadın olduğunu bilmeden mektuplaştığı meslektaşı Marie-Sophie Germain'ın gerçek kimliğini öğrendiğinde yazdığı mektup herşeyi özetliyor aslında:

"Soyut bilimlerden ve özellikle rakamların gizeminden zevk alan çok yoktur. Bu garip bilimin güzelliği, ancak onunla mücadele edebilecek cesareti gösterebilenlere görünür. Geleneğimiz ve ön yargılarımız nedeniyle erkeklere göre sonsuz derecede engellerle karşılaştığı halde, eğer bir kadın kendi kendine bu zor problemleri öğrenebiliyor, zorlukları aşabiliyor ve (matematiğin) en gizli kalmış alanlarına girebiliyorsa, o, hiç şüphe yok ki en saygıdeğer cesaretle, olağanüstü yeteneğe sahiptir ve üstün bir dehadir."